

**KRAJOWY OŚRODEK BADAŃ I
DOKUMENTACJI ZABYTEKÓW W
WARSZAWIE**

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTEKÓW
ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z Nr

389

1. Obiekt

DOM MIESZKALNY – PAŁACYK MIEJSKI

2. Czas powstania

2 poł. XVII w.,
przebudowany po
1872 r.

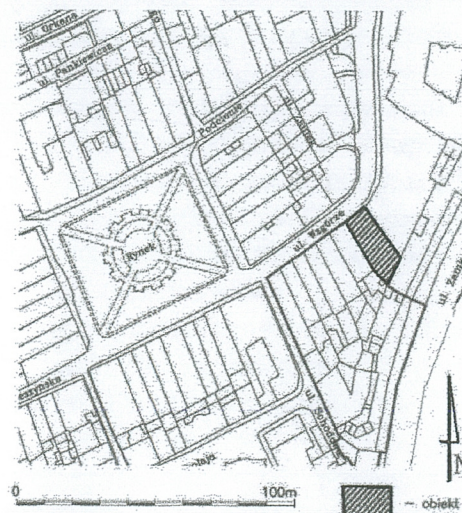
3. Miejscowość

BIELSKO-BIAŁA

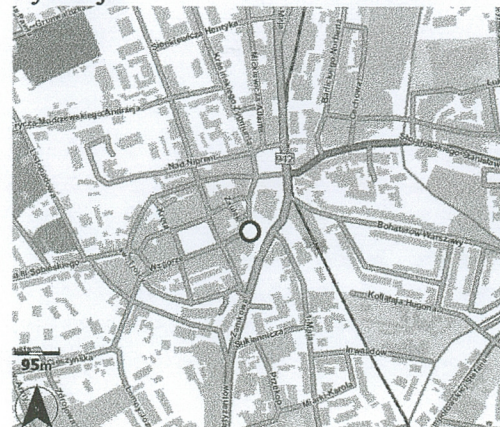
11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

Fot.1 Widok ogólny budynku od strony północno-wschodniej.

Sytuacja

Orientacja

4. Adres

Ul. Wzgórze 14

nr hipoteczny
Księga Wieczysta

Działka nr pb 2

5. Przynależność administracyjna

województwo śląskie
powiat Bielsko-Biała
gmina Bielsko-Biała

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Bielitz do 1918 r. i 1939-45 r.
Bielsko 1918-39 r. i 1945-51 r.
Bielsko-Biała od 1951 r.

7. Przynależność administracyjna przed 31 XII 1998r.

województwo bielskie

8. Właściciel i jego adres

Gmina Bielsko-Biała
pl. Ratuszowy 1, 43-300 Bielsko-Biała

9. Użytkownik i jego adres

Zakład Gospodarki Mieszkaniowej,
ul. Lipnicka 16, 43-300 Bielsko-Biała,
Galeria Parawan i Antykwariat,
ul. Wzgórze 14, 43-300 Bielsko-Biała

10. Rejestr zabytków

90/60
Nr A-55/76

26.02.1960
data 1976r. 26.08.

Budynek o cechach klasycystycznych.
Według projektu nieznanego autora.

Działka wytyczona w ramach lokacji miasta pod koniec XIII w. Mur obronny, na którym wsparto ścianę południową budynku, wzniesiono w wieku XIV, prawdopodobnie po podziale Księstwa Cieszyńskiego w latach 1314-1315. Wzmiankowany w 1424 r. Rozbudowywany jako mur zewnętrzny, obronny od 1521 r.

Dom zbudowany zapewne po pożarach miasta w latach 1649 i 1664, z wykorzystaniem wcześniejszej zabudowy, o czym świadczą piwnice pochodzące z XVI w. Gruntowna przebudowa i rozbudowa ukierunkowana w głąb działki oraz w kierunku wschodnim i zmiana orientacji budynku na wschód, miała miejsce na przełomie XVIII/XIX w.

W latach 30. XX w. w budynku mieściła się czytelnia niemiecka.

Budowla zaznaczona na planie katastralnym z 1836 r., jeszcze nie w kształcie obecnym. Kolejna przebudowa miała miejsce po 1872 r.

Sytuacja: Zlokalizowany na posesji o kształcie wydłużonego czworoboku zbliżonego do trapezu, usytuowanej naprzeciwko bramy głównej i dziedzińca Zamku Sułkowskich, przy ul. Wzgórze 14, w południowo-wschodniej części starego miasta. Zajmuje działkę w całości, zwrócony elewacją frontową w stronę zamku. Ściana boczna, północna w pierzei ul. Wzgórze. Ściana boczna, południowa opiera się na murze obronnym. Ściana tylna wspólna z budynkiem nr 12. **Materiał i konstrukcja:** Zbudowany metodą tradycyjną z cegły i kamienia, na zaprawie wapiennej. Tynki wapienne i wapienno-cementowe. Posadzki kamienne w sieniach, na parterze posadzka betonowa. W pomieszczeniach mieszkalnych podłogi drewniane, parkiet, beton, lastryko. W piwnicach ziemia i beton. Schody kamienne w piwnicach, obłożone drewnem w częściach mieszkalnych. Węgry drzwiowe wraz z progami kamienne (w drzwiach wejściowych do budynku, na strych oraz w wielu otworach piwnicznych). Więźba dachowa drewniana płatwiowo-krokwiowa, z tramami. Dach kryty papą na deskowaniu, kominy z kapami i opaskami. Stolarka okienna wymieniona, lecz w typie tradycyjnej, drewniana, sześciokwaterowa ze ślemieniem i słupkiem.

Rzut: Na planie zbliżonym do wydłużonego trapezu. Dwutraktowy, wieloosiowy. Z kilkoma pomieszczeniami pełniącymi niegdyś rolę sieni lub korytarzy. Aktualnie sień i klatka schodowa w środkowej części budynku.

Bryła: Budynek piętrowy, nakryty wysokim dachem trójsпадowym, opartym od zachodu o ścianę ogniową budynku nr 12 ze świetlikiem ponad klatką schodową. Częściowo podpiwniczony (piwnice tylko pod częścią północną budynku).

Elewacje: Frontowa, wschodnia (od strony zamku), symetryczna, z bramą i balkonem na osi symetrii. Ukształtowana na sposób pałacowy, w tradycji klasycystycznej. Dziewięcioosiowa. Podzielona na partię cokołu z boniowaniem, oddzielonym od partii piętra skromnym gzymsem kordonowym. Piętro podzielone pilastrami tokańskimi wspierającymi gzyms koronujący. W środkowej partii elewacji i przy narożnikach budynku, pilastry parzyste. Na osi elewacji balkon na metalowej konstrukcji z drewnianą podłogą i żeliwną balustradą. Drzwi na balkon wysokie przeszklone, ośmiokwaterowe. Pod balkonem brama w otworze zamkniętym łukiem koszowym. Brama drewniana dwuskrzydłowa, płycinowo-ramowa, ze słupkiem w formie kolumnienki i przeszkleniem górnych części. Skrzydła bramy w całości ruchome. Okna w opaskach ukształtowanych w tynku, na parterze gładkie, na piętrze profilowane. Nad oknami piętra gzymsy oparte na konsolkach, pod nimi dekoracja z rozetek i wici roślinnej. Na parterze, w osiach pierwszej i czwartej od południa, blendy okienne. Na piętrze blenda w otworze okna trzeciego od południa. Wtórna przeróbka okna na drzwi wejściowe w drugiej osi od południa, natomiast drzwi na okno w skrajnej osi od północy. Elewacja boczna, północna, od ul. Wzgórze, rozwiązana jednolicie z fasadą. Trzyosiowa, z wejściem do sklepu w osi środkowej, wtórnie przerobionego z okna. Drzwi drewniane, współczesne w prostokątnym otworze drzwiowym, bez ozdób.

(c.d. Załącznik nr 1)

<p>14. Kubatura</p> <p>4 720 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>377 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>mieszkalne</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>mieszkalno-usługowe</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja (po 1945 r.)</p> <p>Przeprowadzane prace remontowe miały charakter doraźny i wynikały z codziennego użytkowania budynku. Większych prac remontowych, ani konserwatorskich nie przeprowadzano, z wyjątkiem robót na południowej ścianie budynku.</p> <ul style="list-style-type: none"> • W latach 1974-1975 – wyeksponowanie fragmentów dawnego, kamiennego muru obronnego na ścianie południowej domu. • 1998 r. – zaadaptowane zostały pomieszczenia parteru od ul. Wzgórze na antykwariat naukowy – pomieszczenia wyremontowane. Przebito nowy otwór wejściowy od ul. Wzgórze, inne zamurowano, zaślepiono schody do piwnicy wykonując nową posadzkę. • Po 1997 r. dotychczasowy Salon Muzyczny (w południowej części parteru) zaadaptowano na sklep ze „starociami”. 		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Duże zużycie budynku i jego elementów. Niewielkie spękania ścian widoczne w kilku miejscach zwłaszcza we wnętrzach. Założone przed kilku laty plomby nie są uszkodzone. Pokrycie dachu nieszczelne. Liczne przecieki i zalewania wodą deszczową. W wielu miejscach widoczne przegniłe i zagrzybione deski. Drewno więźby zbutwiałe i zżarte przez drewnojady. W pomieszczeniach sklepu w południowych traktach budynku tynki zdjęte na wysokość ok. 1,5 – 2,5 m ze względu na podciąganie wilgoci (część niepodpiwniczona). Widoczne wieloletnie zaniedbania w części mieszkalnej, sieni, strychu i piwnicach. Ściany brudne, zawilgocone i zagrzybione. Na sklepieniu korytarza parteru rzadko spotykany okaz grzyba domowego (fot. 9). Stan ogólny budynku średni, ale wymaga szybkiego podjęcia działań remontowych.</p>	
<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Obiekt wymaga remontu i odpowiedniej ekspozycji. Posiada duże znaczenie w urbanistyce miasta, zamykając zabudowę kwartału miejskiego od strony zamku i tworząc zamknięcie placu przed zamkiem. Wymaga jednolitego zagospodarowania i jednolitej funkcji. Wyeksponować należy pałacowy charakter obiektu i stworzyć dla niego odpowiednie przedpole. Usunąć dostęp do placówki handlowej bezpośrednio z zewnątrz, od strony dziedzińca. Należy zorganizować dostęp przez sień. Dach pokryć gontem, który był charakterystycznym materiałem na pokrycia dachów budynków starego miasta Bielska. Natychmiast pokryć dach, osuszyć budynek, przywrócić wentylację w piwnicach. Działać na zasadach określonych przez Plan Rewaloryzacji Bielskiej Starówki, Dokumentacja Architektoniczno-Konserwatorska, <i>Karta Posesji, ul. Wzgórze 14 Kwartal „G”</i>, oprac.: mgr inż. arch. M. Cempla, mgr inż. arch. A. Cygnarowski, Przedsiębiorstwo Projektowo-Badawcze.</p>			

21. Akta archiwalne i źródła ikonograficzne (rodzaj, numer i miejsce przechowywania)

- Plan Rewaloryzacji Bielskiej Starówki, Dokumentacja Architektoniczno-Konserwatorska, *Karta Posesji, ul. Wzgórze 14 Kwartal „G”*, oprac.: mgr inż. arch. M. Cempla, mgr inż. arch. A. Cygnarowski, Przedsiębiorstwo Projektowo-Badawcze – A. Cygnarowski; Archiwum Miejskiego Konserwatora Zabytków w Bielsku-Białej.
- Dokumentacja historyczna, opr. Z. Beiersdorf, B. Krasnowolski., mps, PKZ Kraków 1980; Archiwum Miejskiego Konserwatora Zabytków w Bielsku-Białej.
- Studium Historyczno-Urbanistyczne Bielska, B. Krasnowolski z zespołem PKZ s.a. 1993r; Archiwum Miejskiego Konserwatora Zabytków w Bielsku-Białej.
- Opinia budowlano-konstrukcyjna o stanie technicznym, Politechnika Krakowska – Instytut Mechaniki Budowli, 1979, Archiwum Miejskiego Konserwatora Zabytków w Bielsku-Białej.
- Projekt wymiany stolarki okiennej i drzwiowej zewnętrznej w pomieszczeniu antykwariatu naukowego ul. Wzgórze 14, adaptacja lokalu na antykwariat; Pracownia Projektowa mgr inż. Wawrzeńczyk, wrzesień 1998r; akta własne najemcy lokalu.

22. Bibliografia

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

24. Uwagi różne

25. Opracowanie karty ewidencyjnej

tekst AB OVO s. c. ul. Hoyera 6, 30-898 Kraków:
mgr Paulina Lis, mgr Krystyna Zgrzebnicka,

plany,
rysunki

AB OVO s. c., ul. Hoyera 6, 30-898 Kraków, Jarosław Lis, Janusz Piech,
wg M. Cempla, A. Cygnarowski, Przedsiębiorstwo Projektowo-Badawcze,
ul. Białostocka 11/2. 03-748 Warszawa. Bielski-Biała 1995 r.

zdjęcia foto

AB OVO s. c. ul. Hoyera 6, 30-898 Kraków
Jarosław Lis

miejsce przechowywania negatywów

AB OVO s. c. ul. Hoyera 6, 30-898 Kraków

ABOVO s.c.
Jarosław Lis, Janusz Piech
ul. Hoyer 6, 30-898 Kraków
tel. 658 88 31 NIP 679-27-11-919

12 GRU. 2007

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

6 załączników

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
BIELSKO-BIAŁA UL. WZGÓRZE 14	DOM MIESZKALNY PAŁACYK MIEJSKI	c.d. pkt. 13 OPIS c.d. pkt. 11 RZUT

(c.d. pkt. 13)

Elewacja południowa – na piętrze trójosiowa, w oknie środkowym blenda. W kondygnacji parteru eksponowane nieregularne odkrywki lica muru obronnego. Ścianą zachodnią dobudowany do budynku Wzgórze nr.12

Wnętrza: Piwnice murowane z kamienia łamanego. Dwie komory o układzie przestrzennym nie odpowiadającym kondygnacjom nadziemnym. W piwnicy sklepienia kolebkowe, ustawione prostopadle do ul. Wzgórze. W większej komorze, północnej, wprowadzony później filar ceglany. Stare, pierwotne schody kamienne, od góry zaślepione płytą betonową. Sień wraz z pionem komunikacyjnym usytuowana w drugiej od południa osi budynku. Klatka schodowa tunelowa, dwubiegowa, stopnie drewniane. Na parterze i na piętrze sklepienia żaglaste na gurtach. Trakty frontowe, w szerokich skrajnych osiach rzutu, zajęte są przez obszerne pomieszczenia. W osi północnej pomieszczenia sklepienie kolebką z lunetami o podciętych spływach, w osi południowej: pomieszczenie o rzucie równoległoboku, nakryte sklepieniem żaglastym i kolebką na gurtach. W osi południowej, w trakcie tylnym, korytarz nakryty sklepieniem żaglastym na gurtach. Piętro nawiązuje układem pomieszczeń do układu parteru. Wnętrza obydwu kondygnacji podzielone wtórnymi ściankami działowymi.

Wystrój i wyposażenie: Stolarka drzwiowa w korytarzu piętra dwuskrzydłowa, przeszklona – szyby trawione, wielokwaterowe podziały z dekoracją snycerską. Drzwi ze schodów na piętro dwuskrzydłowe, przeszklone o wielokwaterowych podziałach, szybki trawione. Dekoracja snycerska na wewnętrznych słupkach części stałych. Drzwi do pomieszczeń płycinowe. Stolarka bramy w tradycji klasycystycznej dwuskrzydłowa, płycinowa. Stolarka okienna ościeżnicowa, dwuskrzydłowa ze ślemieniem, czterokwaterowa na parterze, na piętrze sześciokwaterowa. Balkon na konstrukcji metalowej, podest drewniany, balustrada żeliwna, ze skromną dekoracją. Piece kaflowe proste.

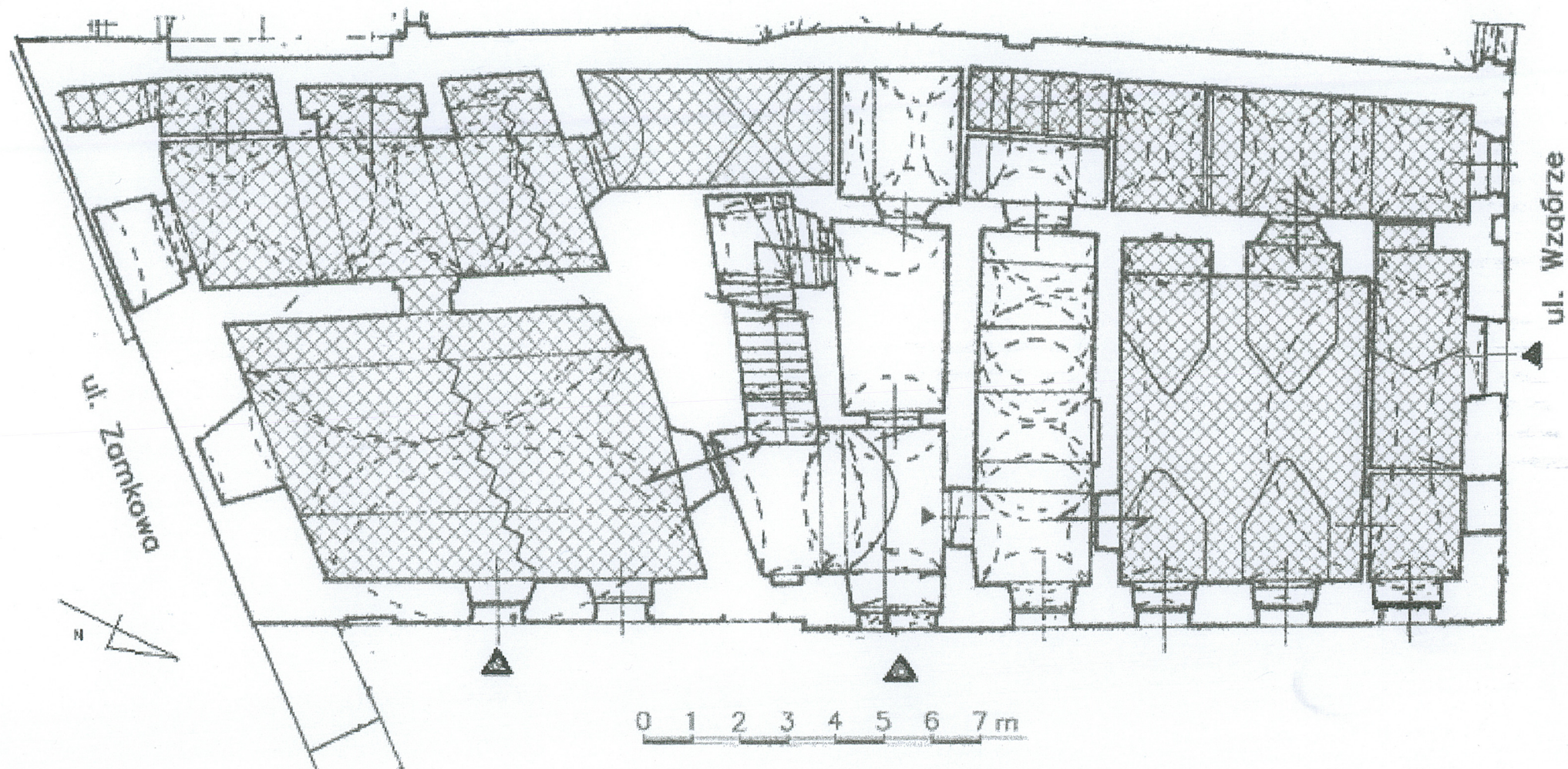
Instalacje: elektryczność, woda i kanalizacja.

Wkładkę założył: AB OVO s. c. ul. Hoyera 6, 30-898 Kraków: mgr Paulina Lis, mgr Krystyna Zgrzebnicka
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: AB OVO s. c. ul. Hoyera 6, 30-898 Kraków

12 GRU. 2007

Rzut parteru

1. Miejscowość

**BIELSKO-BIAŁA
UL. WZGÓRZE 14**

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

**DOM MIESZKALNY
PAŁACYK MIEJSKI**

3. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)

FOTOGRAFIE

Fot. 2 Elewacja wschodnia – widok od strony Zamku.

Fot. 3 Widok od strony południowo-wschodniej.

Wkładkę założył: **AB OVO s. c. ul. Hoyera 6, 30-898 Kraków: mgr Paulina Lis, mgr Krystyna Zgrzebnicka**
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: **AB OVO s. c. ul. Hoyera 6, 30-898 Kraków**

12 GRU. 2007

Fot. 4 Elewacja wschodnia – brama wejściowa do sieni i balkon pierwszego piętra.

Fot. 5 Elewacja wschodnia – konstrukcja balkonu.

1. Miejscowość

**BIELSKO-BIAŁA
UL. WZGÓRZE 14**

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

**DOM MIESZKALNY
PAŁACYK MIEJSKI**

3. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)

FOTOGRAFIE

Fot. 6 Elewacja wschodnia – okno pierwszego piętra.

Fot. 7 Sień tunelowa.

Wkładkę założył: AB OVO s. c. ul. Hoyer 6, 30-898 Kraków: mgr Paulina Lis, mgr Krystyna Zgrzebnicka
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: AB OVO s. c. ul. Hoyer 6, 30-898 Kraków

12 GRU. 2007

Fot. 8 Posadzka i próg w sieni.

Fot. 9 Parter – sklepienia przedsionka przed zejściem do piwnicy
– okaz grzyba domowego.

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
BIELSKO-BIAŁA UL. WZGÓRZE 14	DOM MIESZKALNY PAŁACYK MIEJSKI	FOTOGRAFIE

Fot. 10 Schody do piwnicy.

Fot. 11 Stare, zamurowane schody do piwnicy.

Wkładkę założył: AB OVO s. c. ul. Hoyera 6, 30-898 Kraków: mgr Paulina Lis, mgr Krystyna Zgrzebnicka

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: AB OVO s. c. ul. Hoyera 6, 30-898 Kraków

12 GRU. 2007

Fot. 12 Drzwi do mieszkania na piętrze
w południowej części budynku.

Fot. 13 Drzwi do mieszkania na piętrze
w północnej części budynku.

1. Miejscowość

**BIELSKO-BIAŁA
UL. WZGÓRZE 14**

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

**DOM MIESZKALNY
PAŁACYK MIEJSKI**

3. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)

FOTOGRAFIE

Fot. 14 Świetlik nad latarnią.

Fot. 15 Strych i więźba dachowa.

Wkładkę założył: **AB OVO s. c. ul. Hoyera 6, 30-898 Kraków: mgr Paulina Lis, mgr Krystyna Zgrzebnicka**
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: **AB OVO s. c. ul. Hoyera 6, 30-898 Kraków**

12 GRU. 2007

Fot. 16 Pomieszczenie parteru w północnej części budynku – *Antykwariat*.

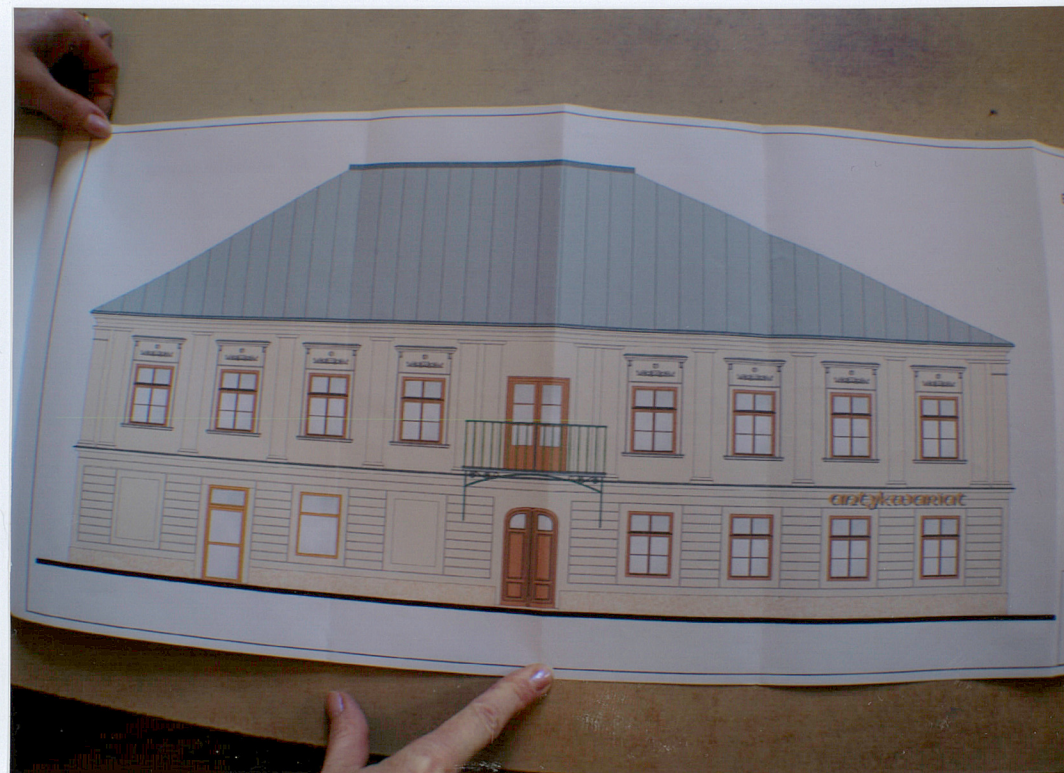
Fot. 17 Pomieszczenie parteru w północnej części budynku – *Antykwariat*.

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
BIELSKO-BIAŁA UL. WZGÓRZE 14	DOM MIESZKALNY PAŁACYK MIEJSKI	FOTOGRAFIE

Fot. 18 Pomieszczenie parteru w południowej części budynku – *Galeria Parawan*.

Fot. 19 Projekt przebudowy elewacji wschodniej z 1998 r.

Wkładkę założył: AB OVO s. c. ul. Hoyer 6, 30-898 Kraków: mgr Paulina Lis, mgr Krystyna Zgrzebnicka
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: AB OVO s. c. ul. Hoyer 6, 30-898 Kraków

12 GRU. 2007